

Bro Askums och Bärfendals förste lärare

Anteckningar inför ett 100 årsminne

Av Sven Rydstrand

LP 4 jan 1945

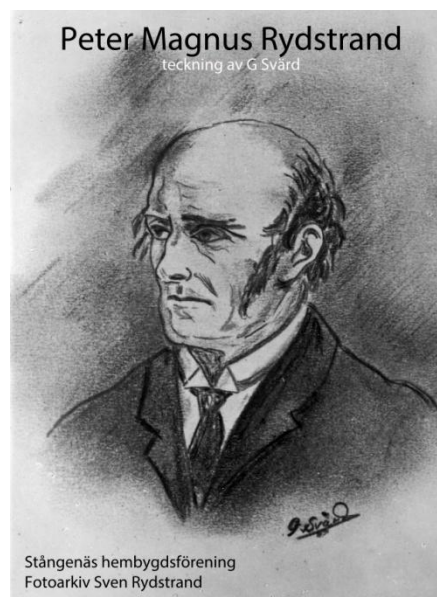
Även i Bro förekom det, då skolan höll till i bondgårdarna, att skomakaren och skräddaren arbetade i samma rum som skolan och att folk av alla slag kom in i skolan för att höra på. Att det ibland var nästan omöjligt för läraren att få barnens uppmärksamhet fäst på vad de hade för handen, kan man nog förstå. När skräddaren och skomakaren resonerade ville de äldre skoleleverna gärna slå sig i slang med dessa, och ibland blev det bara en enda röra i skolsalen. Någon gång kunde det hända att bonden på gården ville ha hjälp med tröskning eller annat arbete på gården, och då måste läraren och de äldre eleverna gå och hjälpa honom och skolan fick inställas för den dagen.

Var den äldre befolkningens motstånd mot skolan stor, så övergick man åtminstone bland dem inte till handgripligheter. Men bland ungdomen gick det ibland ganska hett till. Lördags- och söndagskvällar samlades socknens ungdom vanligen vid skolan för att prata och ha roligt och här utbröt ofta vilda slagsmål mellan skoleleverna, å ena sidan och annan ungdom å den andra. Att läraren inte kunde klara sig mot den överlägsna styrkan förstår man. Han och hans elever måste merendels ta till flykten.

Längre fram mildrades såväl den äldre som yngre befolkningens avoghet mot skolan. När man såg att man hade nytta av läsning, skrivning och teckning m.m. började man istället beundra folkskolan avundas de som fick gå där. De som slutat skolan kom ofta tillbaka till Rydstrand och ville veta mera om saker och ting, som de kommit att fundera över. En del ville lära sig att räkna bättre. Andra som tänkte ge sig ut på sjön, ville lära sig geografi och språk. Några ämnade söka, inträde vid högre skolor och ville därför ha fördjupad kunskap i alla ämnen.

Studiecirkeln har 80-åriga anor i Bro.

Nu fick Rydstrand nytta av de kunskaper, han vid sidan av seminarieundervisningen inhämtat i Växjö. Där hade han nämligen på kvällar och nätter erhållit privatlektioner i tyska, engelska, och latin av såväl lärare som elever vid Växjö gymnasium. I andra ämnen hade han bedrivit självstudier i ganska stor utsträckning. Han hade därför möjlighet att ge ungdomen den högre undervisning som de önskade. Han lät de studieintresserade komma till sig på kvällarna. och då läste han med dem, och gav dem hemläxor. Det blev alltså, ett slags studiecirkel, och det var den första högre skolundervisning som förekommit i Bro. Det var blott kärlek till ungdomen och månhet om att släcka dess bildningstörst, som drev Rydstrand till detta arbete. Någon som helst ersättning för det varken han fick eller ville ha.

Genom de kunskaper som folkskolan gav folket blev den en kulturspridare av största värde. Skolan. blev nu centrum i bygden, liksom prästgården och sockenkyrkan hade varit det förut. Skolläraren kunde allting, ansåg man, och till honom kom man i alla angelägenheter och med alla uppdrag. Var någon sjuk, så skulle skolläraren komma, och ”koppa” eller ”åderlåta”. Hade någon skadat sig, så skulle skolläraren komma, och ”stämma blod”. För detta ändamål hade Rydstrand genomgått föreskriven kurs i Uddevalla. Dessutom skulle han uppsätta, alla, skrivelser sam allmänheten behövde få ordnat. Han blev bygdens advokat. När någon var död, så, skulle han hålla ”utfärdstalet” vid begravningen och sedan förrätta, bouppteckningen och göra auktionen efter den döde. Allt detta, fick han göra på lediga, stunder, så att det ej inkräktade på skolarbetet, och med den lilla ersättning han fick för arbetet, oftast, in natura, kunde han dryga ut den skrala lönen, på vilken han med familj knappast kunnat föda sig nödtorftigt.

Rydstrand lärde folk läsa tidningar.

Skolan blev en kulturspridare även på så, sätt, att Rydstrand lånade ut böcker och tidningar. Biblar och psalmböcker voro inte vanliga i varje hem på den tiden. Den gamla Jesper Swedbergs psalmbok fanns i regel, men 1810 års psalmbok hade mången ännu ej skaffat sig. Nu tog Rydstrand hem såväl biblar som psalmböcker, som han sålde och lånade ut. Tidningar fanns inte i bygden tidigare. Prosten Thudén hade Göteborgs Stiftstidning, men någon annan, ville han ej veta av. Nu prenumererade Rydstrand såsom den första i bygden på såväl Aftonbladet som Handelstidningen och Bohus Läns Tidning, och dessa fick sedan gå runt i gårdarna., tills de blev alldeles utslitna. I den mån folk alltså kunde läsa, spred således dessa tidningar i viss mån kunskaper om livet och världen utanför den trånga, horisont, i vilken människorna i det undangömda Bro levde på den tiden.

P M Rydstrand tjänstgjorde, som folkskollärare i Bro till 1892. Han dog i Bro socken 1908 och ligger begravnen på Bro gamla kyrkogård.

Det är sant, att vi i inte i stort sett ha så mycket att lära av de gamla, och den gångna tiden. Vi leva. ju under helt andra och bättre förhållanden än de, och i vår tid har förhållandena utvecklats sig så oerhört hastigt, att man oftast med förakt och vanvördnad ser på det gamla och på vara förfäders liv

och gärningar. Må dock så inte ske! Ha vi ingenting annat att lära av de gamla, så bör de dock kunna lära oss förnöjsamhet, ty voro de förnöjda och glada under sina små och inskränkta villkor, så bör vi ha så mycket större anledning därtill.

Och må vi med tacksamhet tänka på de första, folkskollärarna. De rörde väg för ljus och bildning i en mörk och vidskeplig tid, bland ett rått och ohysat släkte. Utan deras osjälviska och uppoffrande arbete hade, vår tids storartade utveckling på det andliga området inte kunnat ske. Må vi därför vörda deras minne!